

Cfr. Weyns heeft zijn breed onderwerp con amore behandeld. Allerhande zeer interessante gegevens komen er in voor : b.v. over Ordesrecht, in verband met ambtenaren, prelaten (bl. 46; bl. 57-59) ; gepaste raadgevingen voor predikanten (bl. 112 v.). Adam van Dryburgh beschikt over rijke mensenkennis; hij verzwijgt de menselijke tekortkomingen niet (bl. 43) ; zegt ons, bij het behandelen van de abtskeuze, hoe de professieformule te dien tijde luidde, hoe de abtskeuze geschiedde, enz. — Deze enkele aanduidingen wijzen er voldoende op, naar ik meen, dat er in deze verhandeling, vele punten worden behandeld, die terecht de aandacht van ons allen verdienen. En het feit dat de Schrijver zijn uiteenzetting vlot naar voren brengt, verhoogt niet weinig de aantrekkelijkheid ervan.

Maar..., de persoon en het werk van Adamus Scotus is door deze uiteenzetting niet uitgeput. Daarvoor was hij te rijkbegaafd, te veelzijdig. Ik vind alhier, op bl. 31 v., beschouwingen die verder kunnen worden ontwikkeld en uitgebaat. Dr. Weyns weet dit alles voorzeker beter dan ik. Moge de Schrijver ons, na weinige jaren, komen verrassen met een breed-opgezette studie over den « gloriosus Magister Adamus ». Waar anderen, b.v. in de serie « Figures Monastiques », personen als Pierre le Vénérable breedvoerig uitbeelden, mogen we zeggen dat wij « bij ons », ook persoonlijkheden hebben gehad die een brede, verzorgde monographie ten volle verdienen.

J. B. VALVEKENS, O. Praem.

* * *

C. J. KIRKFLEET, O. Praem., *The White Canons of St. Norbert. A History of the Premonstratensian Order in the British Isles and America*, West De Pere (St. Norbert Abbey), z. j. (1943), 336 blz., 23 ill., in-8°. Prijs : geb. \$ 2,50.

We zijn de Schrijver, die in 1947 stierf, tot dankbaarheid verplicht voor dit werk, het laatste dat hij ons schonk. Tot nog toe bestond, althans wat Groot-Brittannië en Ierland betreft, slechts de samenvattende *Sketch of the Premonstratensian Order and their Houses in Great Britain and Ireland*, een klein boekje, dat Prelaat Geudens in 1878 anoniem het licht deed zien. Nu voor het eerst wordt de geschiedenis der Norbertijnen in het insulaire gebied uitvoerig behandeld en wel door gebruik te maken van belangrijke bronnen-uitgaven en speciale studies, welke sedertdien waren verschenen.

Kirkfleet's boek, dat ook de geschiedenis der Orde in Amerika geeft, biedt een vlot geschreven en onderhoudende lectuur. Aardige foto-reproducties van personen en van ontzielde Engelse of springlevende Amerikaanse kloosters zorgen voor de nodige afwisseling. De Auteur stelde zich ten doel : aan onze Orde meer bekendheid te geven in de engels sprekende wereld en we geloven ons niet te vergissen, wanneer we zijn werk succes voorspellen.

De critische lezer echter zal hier en daar een vraagteken plaatsen en soms ook een uitroepingsteken. Waar de Schrijver de stichtingsjaren van middeleeuwse abdijen en prioraten geeft, verwacht de vakman een verwijzing naar de gebruikte bron of literatuur. Doch we moeten zijn doel in het oog houden. Voor hen, die een gedocumenteerde geschiedschrijving wensen, heeft Kirkfleet zijn werk niet geschreven.

Hij heeft zijn vulgariserende taak overigens ruim en breed opgevat. Aan de architectuur der opgeheven abdijen is menige bladzijde besteed. Op aanknopingspunten met de Engelse letterkunde in de personen van Chaucer, Walter Scott en Francis Thompson vestigt hij de aandacht. Ook wijst hij op de literaire betekenis van een Ierse dichter, Philip O'Daly, die in het werk van Goovaerts ontbreekt. De middeleeuwse boekenlijst der abdij van St Radegundis laat ons een blik werpen op hoogstaand cultureel leven in een Engels klooster van middelmatige omvang. Het wil me voorkomen, dat hier invloed van de voorname theoloog, Stephanus Langton, in het spel is. In de noordwaarts gelegen abdij van West Dereham gaf Prelaat Wignale aan John Capgrave opdracht een leven van St Norbertus te dichten. Het kwam in 1440 gereed, doch wacht nog steeds op een uitgave.

Bijzonder is Rev. Kirkfleet op dreef, waar hij de geschiedenis der Norbertijnen in Amerika behandelt en wie zal het hem euvel duiden, als hij zijn medebroeders meent te ontwaren in het prae-columbaanse tijdperk ? Wij zijn echter reeds tevreden, dat hij hun werkzaamheid kon vaststellen vanaf de zeventiende eeuw in Midden- en Zuid-Amerika.

In de Verenigde Staten van Noord-Amerika verschijnt de eerste Norbertijn in 1843. Adalbert Inama kwam uit de abdij van Wilten in Tirol en werd door anderen gevolgd. Zowel Inama als zijn medebroeder Gaertner kwamen in 1934 voor een thesis in aanmerking. De beide dissertaties zijn echter niet gedrukt.

We menen op de leemte te moeten wijzen, dat de Prelaat van Wilten, Aloysius Röggl, door Kirkfleet zelfs niet genoemd wordt. Hij was toch de man, van wie het initiatief uitging tot het zenden van

missionarissen ! Zacher, die de historie van zijn klooster door en door kende, schreef over zijn voorganger in de abtelijke waardigheid : « Ja sogar nach Amerika richtete er sein Augenmerk ». Een afbeelding van deze belangrijke, maar nauwelijks gekende abt, waarvan een markante staalgravure aanwezig is, zou een waardige tegenhanger hebben gevormd tot de reproductie van het schilderij, dat J. Chrys. van der Sterre voorstelt en de Antwerpse prelaat met volledige terzijdestelling van de chronologie als « A Mediaeval Abbot » typeert (tussen blz. 36 en 37).

Aan het slot van het werk treffen we enige bijlagen aan van deels reeds gepubliceerde, deels voor de eerste maal uitgegeven documenten. Dat woordelijke herhalingen voorkomen (men vergelijkte blz. 154 met blz. 275 en blz. 157 met blz. 278), schijnt de Auteur te zijn ontgaan. Ook met het schrijven van Mgr Carroll, Jezuiet en eerste aartsbisschop van Baltimore, werd slordig omgesprongen (blz. 279). Te meer is dit te betreuren, daar het officiële schriftstuk, dat hij naar Berne liet gaan, sinds onheuglijke tijd in het archief der abdij ontbreekt.

Doch deze bemerkingen, welke in een vaktijdschrift op zijn plaats zijn, staan geenszins onze vreugde in de weg over het verschijnen van dit mooi uitgegeven boekdeel, dat voorbestemd is om onze Orde in wijde kring te doen kennen, waarden en liefhebben.

Berne-Heeswijk.

Dr. Hugo HEIJMAN.

* * *

H. WOHLTMANN, *Geschichte der Stadt Stade* (Deutscher Literaturverlag, Hamburg 36, Hohe Bleichen 8/10) 1948.

Das Buch ist für unsere Ordensgeschichte von Interesse durch das St. Georgskloster in Stade, von dem unsere historische Literatur sonst nur sehr wenig zu berichten weiss. Wohltman, als Historiker der Stadt, bietet uns in seinem ansprechenden Büchlein viel interessante Einzelheiten über die Geschichte dieses Klosters, das als Propstei zur sächsischen Zirkarie gehörte. Nach dem Tode des Grafen Udo IV von Stade beschloss Graf Rudolf II mit seiner Mutter Ricarda, wie es in der Bestätigungsurkunde von 1137 heisst « zu ihrem und zum Heil der Seelen des erschlagenen Grafen Udo IV und aller Vorfahren und Nachkommen » die Stiftung des Klosters St. Georg, an das er 1132 Prämonstratenser aus Magdeburg berief.